

Arkivnr: 2016/3037-2
Saksbehandlar: Sunniva Schultze-Florey

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Yrkesopplæringsnemnda		21.04.2016
Utval for opplæring og helse		28.04.2016

Fleksibel avvikling av fag-/sveineprøver

Samandrag

Det er trong for avklaringar og meir fleksible løysingar ved avvikling av fag-/sveineprøve. Bakgrunnen for dette er både Høgsterett sin dom om forlenging av læretid etter langvarig sjukdom og konjunktursvingingane i næringslivet. Fylkesrådmannen ønskjer i denne saka både å klargjere hovudregelen for avvikling av fag-/sveineprøver og å innføre ei ny fleksibel ordning for tidlegare avvikling av fag-/sveineprøver i særskilde tilfelle.

Forslag til vedtak

1. Som hovudregel skal fag-/sveineprøve verte halden i perioden frå 2 månader før til 2 månader etter utløpet av læretida. Ved bestått fagprøve før utløp av læretida, skal læretida likevel vere utstått før lærlingen har rett på å få utferda fag-/sveinebrev.
2. I særskilde tilfelle kan lærlingar gå opp til fag-/sveineprøve tidlegare, og læretida må ikkje vere utstått. Følgjande vilkår må vere oppfylt før slik fag-/sveineprøve kan verte halden:
 1. 75% av læretida skal vere gjennomført, og pliktig teori etter læreplanen skal vere bestått
 2. Det må liggje føre ein særskild grunn, til dømes at lærlingen står utan læreplan grunna permittering, oppseiing, langvarig sjukdom eller andre særskilde grunnar
 3. Andre tiltak, som til dømes omplassering i anna verksemd eller Vg3 i skule, er vurdert
 4. Lærlingen skal så langt det er mogleg få intensiv førebuing i ein viss periode før avvikling av prøva
 5. Lærlingen må ha samtykt skriftleg på skjema utforma for dette formålet og vere gjort merksam på konsekvensane ved stryk 1. og 2. gong.
3. Ordninga med fleksibel avvikling av fag-/sveineprøver trer i kraft frå 1. mai 2016 og skal evaluerast innan 1. juni 2018.

Rune Haugsdal
Fylkesrådmann

Svein Heggheim
Fylkesdirektør opplæring

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Vedlegg

1. Høgsterettsdom langvarig sjukefråvær lærling

Fylkesrådmannen, 14.04.2016

Bakgrunn

Det er trong for avklaringar og meir fleksible løysingar ved avvikling av fag-/sveineprøve. Bakgrunnen for dette er både Høgsterett sin dom om forlenging av læretid etter langvarig sjukdom og konjunktursvingingane i næringslivet. Fylkesrådmannen ønskjer i denne saka både å klargjere hovudregelen for avvikling av fag-/sveineprøver og å innføre ei ny fleksibel ordning for tidlegare avvikling av fag-/sveineprøver i særskilde tilfelle.

Høgsterettsdom

Høgsterett avsa 19. oktober 2015 dom i sak om forlenging av læretid etter langvarig sjukdom. Dommen ligg som vedlegg til saka. Saka galdt ein lærekontrakt inngått for perioden 1. september 2010 til 31. august 2012. Lærlingen vart i perioden sjukmeld i nærmare 7 månader. Kontrakten vart først heva etter opplæringslova § 4-6, men hevinga vart seinare omgjort etter klage frå lærlingen. Ved utløpet av avtalt læretid, 31. august 2012, ville ikkje lærebedrifta forlenge, og lærlingen gjekk til sak. Lærlingen kravde å få dom på rett til å fullføre i bedrifta, og erstatning for sitt økonomiske tap. Spørsmålet for Høgsterett var «*om lærebedriften, dersom det oppstår avbrudd på grunn av langvarig sykdom, er forpliktet til å la lærlingen få fullføre bedriftsdelen av opplæringen i vedkommende bedrift. Etter mitt syn har lærebedriften ikke en slik plikt.*» Høgsterett kom til at lærlingen tapte, og at det i slike tilfelle er fylkeskommunen si plikt å leggje til rette for at lærlingen får fullført opplæringa si.

Som oppfølging av denne dommen trengst det rutinar for korleis vi kan avvikle fag-/sveineprøver for desse lærlingane. Og når me først ser på slike utfordringar, er det naturleg og samstundes sjå på konsekvensane av konjunktursvingingane i næringslivet og utfordringane det skaper med permitteringar og konkursar. Næringslivet vil alltid svinge, så sjølv om det skulle stabilisere seg snart, trengst det rutinar slik at me kan vere førebudde på slike situasjonar.

Kva løysingar som er aktuelle, vil variere etter kor lang tid lærlingen har vore i lære. For dei som berre har vore i lære ei kort stund, må ein søkje å omplassere dei til andre verksemder, eventuelt Vg3 i skule. For dei av lærlingane som har vore relativt lenge i lære, er det aktuelt å vurdere om dei skal få gå opp til fag-/sveineprøve tidlegare.

Opplæringslova og forskrifta

Det følgjer av forskrift til opplæringslova § 3-48 andre ledd at fag-/sveineprøva som hovudregel skal gjennomførast ved slutten av opplæringstida og normalt vere avslutta seinast innan 2 månader frå dette tidspunktet. Vidare følgjer det av forskrifta §§ 3-38, 3-42, 3-67 og 3-68 at lærlingane har rett til å få utferda vitnemål og fag-/sveinebrev når dei har bestått fagopplæringa.

Det har vore nokre uklære punkt knytt til om når ein lærling som har bestått fagprøva, har rett på dokumentasjon. Tidlegare var det slik at sjølv om fag-/sveineprøve var bestått, måtte læretida framleis gjennomførast. Dette vart òg stadfesta av eit vedtak frå yrkesopplæringsnemnda frå 2000. Dette står ikkje lenger i lova, og det har vore noko uklårt om dette framleis gjeld, særleg etter at retten til å fatte vedtak på feltet vart flytta frå yrkesopplæringsnemnda til administrasjonen. I rundskriv Udir-1-2010 står det følgjande i merknad til forskrift til opplæringslova § 3-48 andre ledd: «*Paragraf 3-48 annet ledd fastsetter at fag- eller svenneprøven som hovedregel skal gjennomføres ved avslutningen av opplæringstiden. Prøven skal normalt være avsluttet senest to måneder etter at opplæringstiden avsluttes. I "normalt" ligger det en angivelse av at dette er hovedregelen, som kun i særskilte tilfeller kan fravikes. Det understrekes at prøven ikke bør gjennomføres før læretiden er over. Lærlingen har da fortsatt krav på opplæring, og en tidligere gjennomført prøve fører ikke til en avkortning i opplæringstid for lærlinger.*»

Rundskrivet er oppheva grunna endringane i vurderingskapittelet i forskrifta, men ordlyden i § 3-48 andre ledd er ikkje endra. Fylkesrådmannen vil difor no i samråd med yrkesopplæringsnemnda avklare kva som gjeld her. Rogaland har ei liknande ordning som det som vert skissert i saka her. Fagopplæringssjefen har teke kontakt for å få avklara dei rettslege rammene med Fylkesmannen og Utdanningsdirektoratet. Det ligg ikkje føre noko endeleg avklaring, og det kan hende det er trong for eit vedtak om dispensasjon frå

opplæringslova og forskrifta fatta av Utdanningsdirektoratet for å kunne gjennomføre ordninga, og at vitnemåla skal ha ein vitnemålsmerknad for å kunne verte skrivne ut før læretida er gjennomført. Ordninga vil i tilfelle verte justert slik at ho er i tråd med krava i lovverket og avklaringa frå Utdanningsdirektoratet.

Grunngjeving

Hovudregel

Det vert føreslått at ein som hovudregel skal halde fag-/sveineprøve i perioden frå 2 månader før til 2 månader etter utløpet av læretida. Ved bestått fagprøve før utløpet av læretida skal læretida likevel vere utstått før lærlingen har rett på å få utferda fag-/sveinebrev. Framlegget er ei stadfesting av etablert praksis. For å sikre at fag-/sveineprøver vert haldne innan 2 månader etter utløpet av læretida, er det i Hordaland naudsynt å starte 2 månader før læretida er slutt. Dette er grunngjeve med det store talet på fag-/sveineprøver som skal avviklast. Ein treng denne fire månaders perioden for å ha nok prøvenemndsmedlemmer tilgjengelege, særleg i høgsesongen om sommaren, då det i tillegg er ferieavvikling. For desse lærlingane er det innarbeidd praksis at læretida likevel må gjennomførast, og dette vert vidareført. Denne praksisen finn ein òg i andre fylkeskommunar, som til dømes Rogaland.

Unntaksregel i særskilde tilfelle

Det vert vidare gjort framlegg om ein unntaksregel for dei situasjonane der ein treng ei meir fleksibel prøveavvikling. Framlegget inneber at i særskilde tilfelle kan lærlingar gå opp til fag-/sveineprøve tidlegare, og læretida må ikkje vere utstått. Følgjande vilkår må vere oppfylt før slik fag-/sveineprøve kan verte halden:

1. 75% av læretida skal vere gjennomført, og pliktig teori etter læreplanen skal vere bestått
2. Det må liggje føre ein særskild grunn, til dømes at lærlingen står utan læreplanen grunna permittering, oppseiing, langvarig sjukdom eller andre særskilde grunnar
3. Andre tiltak, som omplassering i anna verksemd eller Vg3 i skule, er vurdert
4. Lærlingen skal så langt det er mogleg få intensiv førebuing i ein viss periode før avvikling av prøva
5. Lærlingen må ha samtykt skriftleg på skjema utforma for dette formålet og vere gjort merksam på konsekvensane ved stryk 1. og 2. gong.

Kommentarar til dei ulike vilkåra

Til 1.

For å kunne nytte ordninga må minst 75% av ordinær læretid vere gjennomført, og all pliktig teori etter læreplanen skal vere bestått. Kravet til bestått teori følgjer av forskrifta § 3-51. Unntaket om *ikkje bestått* i inntil to av fellesfaga i forskrifta § 3-51 andre ledd gjeld også her. All annan teori må derimot vere bestått.

Til 2.

Særskilde tilfelle er dei som alt er nemnde; permittering, oppseiing, langvarig sjukdom og andre særskilde grunnar. Langvarig sjukdom vert tolka som sjukefråvær på minst 6 månader. Retningsliner for kva anna som kan vere ein særskilt grunn, er at det er av same karakter som desse, og at dei etter ei konkret heilskapsvurdering kan likestillast med dei.

Til 3.

Før ein kan gå opp tidlegare, må andre tiltak vere prøvde, som til dømes omplassering til anna verksemd innan opplæringskontoret eller ny læreverksemd, eventuelt Vg3 i skule der det finst. Der den særskilde grunnen er langvarig sjukdom, må det også ha vore prøvd å forlenge læretida og andre tilpassingar på arbeidsplassen. Ordninga med fleksibel avvikling av fag-/sveineprøve er ikkje meint som eit høve for læreverksemdar til å omgå reglane om heving i opplæringslova § 4-6. Det er meint som eit tilbod til lærlingar som har vore langvarig sjuke og som ønskjer å gå opp til fag-/sveineprøve tidlegare, fordi dei kjenner seg fagleg klare. Der lærlingen ikkje ønskjer dette, men derimot ønskjer å stå ut læretida, kan ordninga skissert i saka her ikkje nyttast.

Til 4.

Vidare må lærlingen få ein intensiv periode med førebuing til prøva i ein viss periode før avviklinga av prøva. Denne perioden kan ikkje vere kortare enn to veker. Det er læreverksemda eller opplæringskontoret som er ansvarlege for førebuinga.

Til nr 5.

Lærlingen må samtykke til slik tidlegare avvikling av fag-/sveineprøve. Dette kan grunngjevast med at det i realiteten er ei avkorting av læreperioden, og det er særst viktig at lærlingen er informert om kva konsekvensar ei slik prøveavvikling har. Der lærlingen består prøva, vert læretida avslutta og fag-/sveinebrev utferda. I tilfelle lærlingen ikkje består prøva, har lærlingen rett til å gå opp til ny prøve. Fagopplæringskontoret legg opp til at slike nye prøver skal haldast innan rimeleg tid. Der 2. gangs prøve ikkje vert bestått, kan ikkje lærlingen gå opp ein 3. gong som lærling. Dersom den då tidlegare lærlingen ønskjer å gå opp til fag-/sveineprøve for 3. gong, må dette gjerast som praksiskandidat.

Vilkåra 1 til 5 må alle vere oppfylt før ei tidlegare prøveavvikling kan gjennomførast. Det skal fattast enkeltvedtak om slik tidlegare avvikling av fag-/sveineprøve med informasjon om konsekvensane av ikkje bestått og kva vitnemålsmerknad som i tilfelle skal førast.

Evaluering

Ordninga med fleksibel avvikling av fag-/sveineprøver trer i kraft frå 1. mai 2016 og skal evaluerast innan 1. juni 2018. Det er viktig å sikre at ordninga treff riktig, at dei lærlingane som er meint omfatta vert omfatta, og at ordninga ikkje fører til ei utvatning av hovudregelen om at læretida skal gjennomførast.